

HALANGAN KEPADA PENDIDIKAN DAN LATIHAN BAGI WANITA KURANG UPAYA FIZIKAL DI MALAYSIA

(Barriers to education and training for Malaysian women with physical impairment)

Aizan Sofia Amin, Fauziah Ibrahim, Noordeyana Tambi, Jamiah Manap & Norulhuda Sarnon

ABSTRAK

Semenjak zaman sebelum merdeka lagi, kerajaan telah membentuk dasar, perundangan dan polisi yang berkait dengan Orang Kurang Upaya (OKU) tetapi OKU di Malaysia masih mengalami banyak halangan terutamanya dalam pendidikan dan latihan. Kajian melibatkan wanita kurang upaya Malaysia dalam pendidikan dan latihan amat sedikit walaupun ketidakupayaan dikatakan mempunyai hubungan dengan gender dan budaya. Sehubungan dengan itu, kertas kajian ini dibentuk untuk meneroka bagaimana wanita Malaysia dengan ketidakupayaan fizikal melalui pengalaman dalam pendidikan dan latihan. Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif sepenuhnya yang melibatkan mengumpulan data melalui temubual secara mendalam terhadap 33 orang wanita Malaysia yang mempunyai ketidakupayaan fizikal (pergerakan). Seramai 17 wanita Melayu, 8 berbangsa Cina dan 8 berbangsa India telah ditemubual sebanyak 2 kali dalam tempoh 6 bulan. Majoriti wanita berasal daripada keluarga berpendapatan rendah luar bandar. Hasil kajian menunjukkan ramai wanita mempunyai akses yang terhad dalam pendidikan dan latihan disebabkan oleh halangan persekitaran dan sikap masyarakat yang diburukkan lagi oleh interaksi kompleks di antara faktor individu, keluarga, sosiobudaya dan gender.

Kata kunci: halangan, pendidikan, latihan, wanita kurang upaya fizikal, Malaysia

ABSTRACT

The Malaysian government has developed significant disability provision, policies and legislations since the period of colonialism but disabled people still encounter major barriers in education and training. Research involving Malaysian disabled women in terms of education and training is very limited although disability is argued to have some relation to gender and culture. This paper therefore sets to explore how Malaysian women with physical impairment experience their opportunity for education and training. This study used a full qualitative research approach in which the data was collected from in-depth interviews with 33 Malaysian women with physical (mobility) impairment. Over a period of 6 months, 17 Malays, 8 Chinese and 8 Indian women were interviewed twice in Peninsular Malaysia. The majority of women came from low-income and rural families. The findings demonstrated that many of the women had limited access to education and training due to structural and attitudinal barriers. Hence, their situation was exacerbated by complex interactions between individual, familial, sociocultural and gender factors.

Keywords: barriers, education, training, women with physical impairment, Malaysia

PENGENALAN

Malaysia sebagai sebuah negara Asia yang sedang pesat membangun telah memperkenalkan beberapa peruntukan, dasar dan undang-undang khusus yang merangkumi pelbagai aspek kebajikan untuk OKU semenjak 20 tahun lalu (Wan Arnidawati, 2013). Sehingga Mei 2016, seramai 384,370 OKU telah berdaftar dengan Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) dan jumlah ini hanya mewakili sebahagian daripada golongan OKU di negara ini kerana dijangkakan lebih ramai OKU tidak berdaftar atas pelbagai faktor (Jabatan Kebajikan Masyarakat, 2016).

Pertubuhan Kesihatan Sedunia dan Bank Dunia dalam 'World Report on Disability' menjangkakan terdapat lebih daripada satu billion atau 15 peratus penduduk dunia mempunyai ketidakupayaan (WHO, 2011). Sejumlah 80 peratus daripada jumlah ini dikatakan berada di negara-negara yang berpendapatan rendah atau sedang membangun seperti Malaysia dan ketidakupayaan lebih kerap berlaku dalam kalangan mereka yang miskin (WHO, 2011). Kadar ketidakupayaan yang tinggi di negara-negara membangun seperti Malaysia ini menunjukkan bahawa pentingnya untuk negara merangka pelan pembangunan OKU yang lebih baik terutamanya dalam aspek pendidikan dan latihan.

Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu telah meluluskan Konvensyen Mengenai Hak Orang Kurang Upaya pada 13 Disember 2006 dan Malaysia telah menandatangani pada 8 April 2008. Konvensyen ini bertujuan untuk bertindak sebagai instrumen hak asasi manusia bagi memastikan bahawa orang kurang upaya (OKU) diberi hak yang sama dalam masyarakat dan menekankan supaya OKU diberi akses penuh untuk mengambil bahagian dalam masyarakat dengan berkesan (United Nations 2006). Selaras dengan itu, Parlimen Malaysia telah meluluskan Akta Orang Kurang Upaya 2008 (Akta OKU 2008) dan ia mula berkuatkuasa pada 7 Julai 2008 (Jabatan Kebajikan Masyarakat Malaysia, 2013). Akta OKU 2008 dikatakan menjadi undang-undang pertama yang memberi pengiktirafan asas kepada hak-hak Orang Kurang Upaya (OKU) di Malaysia (Jabatan Pembangunan Orang Kurang Upaya, 2010). Akta ini mengakui hak-hak OKU dan menukar konsep daripada perkhidmatan berteraskan kebajikan kepada berasaskan hak. Prinsip asas akta ini adalah untuk menyediakan peluang yang sama untuk OKU dan menggalakkan penyertaan penuh OKU dalam masyarakat dengan memberi tumpuan kepada pendaftaran, perlindungan, pemulihan, pembangunan dan kesejahteraan OKU termasuk hak untuk mendapat pendidikan dan latihan.

Menurut Akta Orang Kurang Upaya 2008:

'Orang Kurang Upaya' termasuklah mereka yang mempunyai kekurangan jangka panjang fizikal, mental, intelektual, atau deria yang apabila berinteraksi dengan pelbagai halangan, boleh menyekat penyertaan penuh dan berkesan mereka dalam masyarakat (Undang-Undang Malaysia, 2008 :8).

OKU secara global dikatakan mempunyai tahap sosioekonomi yang rendah. Ketidakupayaan menyebabkan OKU sering terdedah kepada masalah kesihatan, mempunyai pencapaian akademik yang rendah, kurang peluang pekerjaan dan seterusnya terdedah kepada risiko kemiskinan (Chan & Zoellick, 2011). Ketidakupayaan juga dikatakan lebih kerap berlaku dalam kalangan perempuan berbanding lelaki (WHO, 2011). Survei yang dijalankan oleh Pertubuhan Kesihatan Sedunia mendapati perempuan mencatatkan peratus ketidakupayaan yang lebih tinggi berbanding lelaki (WHO, 2011). Ini menunjukkan bahawa keberangskalian bagi perempuan di Malaysia untuk mengalami ketidakupayaan adalah lebih

tinggi berbanding lelaki. Sehubungan dengan itu, artikel ini akan meneroka bagaimana peluang pendidikan dan latihan bagi wanita kurang upaya fizikal di Malaysia.

Secara umumnya, OKU terutamanya dengan ketidakupayaan fizikal masih lagi menghadapi halangan kebolehcapaian pendidikan walaupun kerajaan Malaysia telah menyediakan program pendidikan formal untuk pelajar kurang upaya. Antara isu utama yang dihadapi adalah infrastruktur dan kebolehcapaian sekolah. Laporan yang dikeluarkan oleh kerajaan mendapati 82.9 peratus sekolah rendah dan 58.5 peratus sekolah menengah di seluruh negara terletak di kawasan luar bandar (NGO Shadow Report Group, 2005). Kebanyakan sekolah di kawasan luar bandar di Sabah dilaporkan mempunyai infrastruktur dan kemudahan yang teruk di samping kekurangan guru.

Tambahan pula, kebanyakan sekolah terletak di kawasan yang jauh daripada kediaman pelajar dan lazimnya tertumpu di kawasan bandar sehingga memaksa pelajar meninggalkan rumah untuk mendapat pendidikan formal. Keadaan ini boleh menghalang pelajar yang berasal daripada keluarga miskin untuk mendapat peluang pendidikan disebabkan oleh kekangan pengangkutan terutamanya bagi pelajar khususnya dengan ketidakupayaan fizikal. Contohnya, ramai pelajar kurang upaya di Malaysia yang berada di luar bandar dengan ketidakupayaan fizikal tidak dapat hadir ke sekolah akibat halangan persekitaran seperti bangunan sekolah yang tidak mesra OKU dan masalah pengangkutan (Kuno, 2007; Ong et al., 2002; NGO Shadow Report Group, 2005). Pelajar OKU di institusi pendidikan tinggi pula mengalami halangan persekitaran dan sikap yang negative terhadap mereka (Hasnah et al., 2009).

Selain itu, halangan kepada peluang pendidikan bagi perempuan pula kerap berlaku di negara Asia lain seperti Thailand. Ito (2010) mendapati kebanyakan pelajar OKU perempuan dengan ketidakupayaan pendengaran dan masalah pembelajaran tidak mendapat peluang pendidikan yang sempurna dan akibatnya mudah dieksploitasi. Manakala, wanita OKU di kawasan pedalaman Sulawesi Selatan Indonesia pula berhadapan dengan stigma masyarakat kerana mendapat peluang pendidikan dan latihan yang minimum (Schuller et al., 2010). Wanita OKU di India juga tidak mendapat peluang pendidikan dan latihan yang sama berbanding wanita bukan OKU. Contohnya di daerah Raichur, Karnataka India, kadar celik huruf wanita OKU hanya 7 peratus berbanding kadar celik huruf umum negeri tersebut yang dilaporkan sebanyak 46 peratus. Contoh ini jelas menunjukkan bahawa wanita OKU di banyak negara tidak mendapat peluang pendidikan yang sama berbanding populasi lain (Rao, 2010). Justeru itu, kajian ini memberikan data emperikal berhubung halangan terhadap peluang pendidikan dan latihan yang dilalui oleh wanita OKU fizikal di Malaysia.

METOD KAJIAN

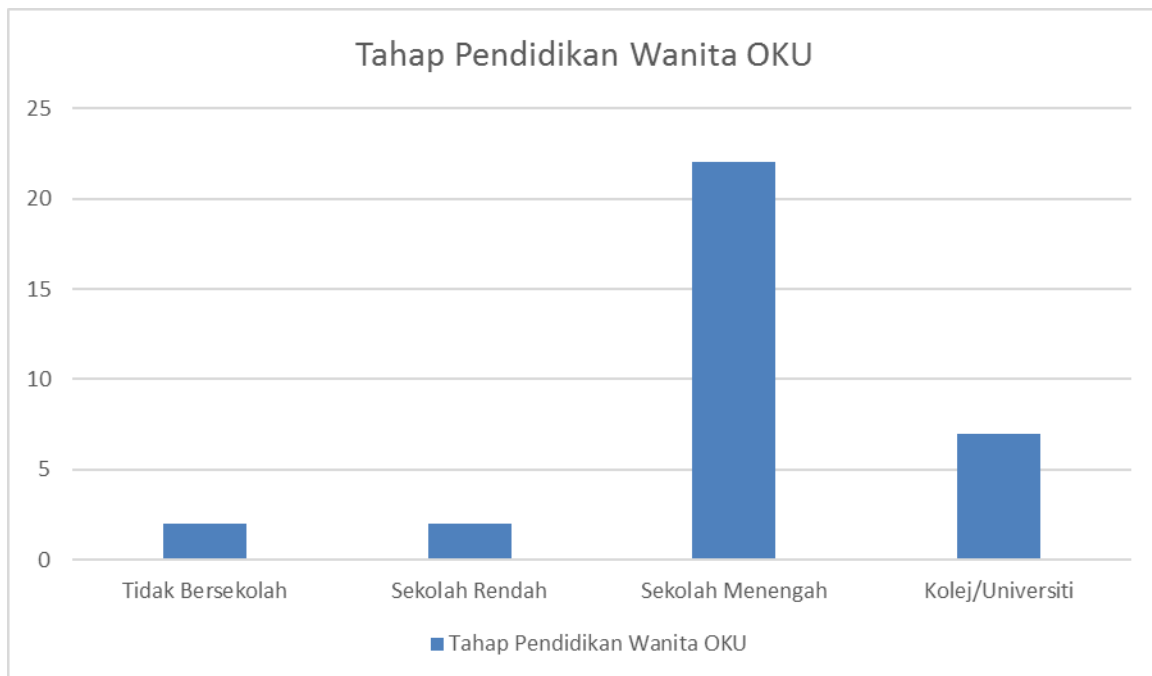
Kajian ini dijalankan di tiga buah negeri di Semenanjung Malaysia: Kuala Lumpur, Selangor dan Negeri Sembilan. Majoriti peserta berasal daripada kawasan luar bandar di Semenanjung Malaysia termasuk Sabah dan Sarawak tetapi kini lebih ramai daripada mereka telah berhijrah ke kawasan bandar. Peserta kajian terdiri daripada 33 orang wanita dengan ketidakupayaan fizikal (mobiliti/pergerakan). Enam orang mengalami ketidakupayaan semenjak lahir dan 27 orang mengalami ketidakupayaan selepas lahir akibat kecederaan, kemalangan dan penyakit.

Peserta kajian ini juga berumur di antara 21-57 tahun yang merangkumi tiga kumpulan etnik utama di Malaysia: 17 orang Melayu, 8 orang Cina dan 8 orang India. Pemilihan peserta kajian ini dilakukan melalui tiga kaedah iaitu dengan mendapatkan kerjasama daripada pertubuhan bukan kerajaan OKU (NGO), melalui jaringan kenalan OKU penyelidik dan teknik *snowballing*.

Kajian ini adalah berbentuk kualitatif sepenuhnya dengan menggunakan kaedah penyelidikan naratif (Jovchelovitch & Bauer 2000; Creswell 2007) yang meneroka kisah hidup peserta kajian. Majoriti peserta telah ditemubual sebanyak dua kali dalam tempoh 6 bulan untuk memahami kehidupan mereka terutamanya dalam aspek pendidikan dan latihan. Peserta penyelidikan ditemubual dalam persekitaran yang kondusif mengikut kesesuaian mereka seperti di premis pertubuhan bukan kerajaan OKU dan rumah peserta penyelidikan. Data yang diperoleh telah dianalisis dengan menggunakan analisis tema dan disusun dengan menggunakan perisian komputer iaitu QSR NVivo 9 (Bazeley 2007; Creswell 2007; Gibbs 2011).

HASIL KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Latarbelakang pendidikan

Graf di atas menunjukkan tahap pendidikan peserta kajian. Daripada 33 wanita yang ditemubual, majoriti mendapat pendidikan formal di sekolah aliran biasa yang ditawarkan oleh kerajaan. 14 orang berjaya menamatkan sekolah menengah dan menduduki peperiksaan Sijil Pelajaran Malaysia (SPM). Manakala 8 orang lagi memiliki sijil peperiksaan Penilaian Menengah Rendah (PMR) tetapi tidak menamatkan pendidikan menengah. Dua wanita menduduki peperiksaan Penilaian Sekolah Rendah (UPSR) tetapi tidak meneruskan pendidikan ke sekolah menengah. Sementara itu, dua wanita langsung tidak pernah mengikuti pendidikan formal di sekolah dan hanya belajar menulis dan membaca secara tidak formal di rumah. Daripada 33 wanita, hanya tujuh sahaja yang menamatkan pendidikan menengah

berjaya melanjutkan pengajian tinggi di kolej atau universiti bagi pengajian diploma, ijazah atau doktor falsafah.

Latar belakang pendidikan peserta kajian secara keseluruhannya berbeza dengan tren pencapaian pendidikan dalam kalangan populasi perempuan di Malaysia. Menurut Bancian 2010, dianggarkan 69.9 peratus perempuan berusia 15 tahun ke atas mendapat pendidikan tinggi selepas sekolah menengah berbanding lelaki hanya mencatatkan sebanyak 66.8 peratus (Jabatan Statistik Malaysia, 2011). Ini menunjukkan majoriti wanita yang ditemubual mempunyai tahap akademik yang rendah berbanding populasi wanita di Malaysia. Oleh itu, artikel ini akan mengupas pengalaman bagaimana wanita yang menjadi peserta kajian mengalami halangan dalam pendidikan dan latihan yang disebabkan oleh halangan persekitaran, halangan sikap dan peluang yang terhad untuk latihan.

Halangan persekitaran

Ramai daripada wanita yang ditemubual terutamanya mereka yang menggunakan kerusi roda mengatakan halangan persekitaran di sekolah menjadi penyebab utama mereka tidak dapat meneruskan persekolahan. Sebagai contoh ¹Diana, seorang pengguna kerusi roda menerangkan bahawa beliau terpaksa berhenti sekolah kerana pihak sekolah gagal menyediakan bilik darjah yang boleh diakses olehnya:

Masa sekolah rendah, mak saya yang dukung saya untuk pergi kelas di tingkat atas. Tapi bila dah masuk sekolah menengah, mak saya tak larat lagi nak dukung saya naik tangga sebab saya dah besar kan dah berat. Masa tu memang takde pilihanlah terpaksa berhenti sekolah kan nak buat macam mana.

Seorang lagi wanita Cherry juga mengalami pengalaman yang sama berhubung halangan persekitaran di sekolah. Beliau bukan hanya menghadapi halangan bangunan sekolah yang tidak boleh diakses tetapi juga tidak dapat mencari pengangkutan yang sesuai untuknya ke sekolah akibat ketidakupayaan fizikal yang dialami dan faktor kemiskinan keluarga:

Saya tak pergi sekolah selepas darjah 6. Di sekolah tu ada beberapa tangga yang saya tak boleh naik. Walaupun sekolah tu setingkat je, tapi ada beberapa tangga sikit untuk masuk ke bangunan. Jadi saya tak boleh pergi lah dan mak saya pun takde masa nak bantu saya sebab dia kena jaga adik-adik di rumah. Saya tak dapat pergi sekolah sebab bas sekolah ada tangga sikit dekat pintu bas. So memang susah lah [...] Saya sedih sangat sebab tak dapat pergi sekolah. Saya suka pergi sekolah sebab seronok kan tapi saya tak boleh.

Keluarga Cherry tidak mampu untuk menyediakan kereta atau pembantu untuk beliau bersekolah kerana mereka berpendapatan rendah dan ternyata pihak sekolah mahupun kerajaan juga tidak menyediakan bantuan yang sewajarnya untuk beliau meneruskan persekolahan. Isu aksesibiliti di sekolah seperti yang dialami oleh Diana dan Cherry telah menghalang mereka daripada mendapat peluang yang sama rata berbanding kanak-kanak lain dalam mendapat pendidikan yang sempurna. Ia telah menyebabkan mereka terpaksa berhenti sekolah tanpa kerelaan mereka. Ketiadaan sijil pendidikan formal ini boleh membawa kesan

¹ Nama yang digunakan dalam makalah ini bukan nama sebenar untuk melindungi identiti peserta penyelidikan.

jangka masa panjang di mana berkemungkinan besar mereka tidak mendapat peluang pekerjaan kerana mempunyai tahap pendidikan yang rendah dan berisiko tinggi untuk terus menjadi miskin sepanjang hayat (Shakespeare, 2012).

Bagi Jiahui pula, beliau dapat meneruskan persekolahan ke peringkat menengah tetapi terpaksa berhadapan dengan halangan infrastruktur di sekolah. Sebagai contoh, Jiahui terpaksa menahan rasa malu kerana perlu menggunakan tandas lelaki di sekolah disebabkan beliau menggunakan kerusi roda. Sebagai seorang perempuan, beliau meluahkan bagaimana sedihnya beliau kerana terpaksa mengeneipkan perasaan malunya:

Saya rasa sedih sangat sebab jadi camni (OKU). Tandas perempuan ada di tingkat atas dan tandas lelaki di tingkat bawah. Jadi saya terpaksa la gunakan tandas lelaki. Saya malu sangat guna tandas lelaki tu sebab ada pelajar lelaki dalam tandas tu bila saya pergi tandas. Malu sangat tapi saya takde pilihan. Saya kena tahan la perasaan malu tu dekat dua tahun juga masa belajar di sekolah tu.

Kegagalan pihak sekolah untuk menyediakan tandas perempuan yang boleh diakses oleh Jiahui telah meninggalkan kesan psiko-emosi yang mencalarkan maruah beliau sebagai seorang perempuan. Walaupun keperluan fizikalnya dipenuhi tetapi kesejahteraan psikologi Jiahui telah terjejas sehingga meninggalkan trauma yang mendalam buatnya. Sehubungan itu, isu halangan persekitaran sekolah yang tidak mesra OKU fizikal bukan hanya melibatkan permasalahan kebolehcapaian kemudahan infrastruktur tetapi ia juga melibatkan isu gender seperti yang dialami oleh Jiahui.

Halangan sikap

Selain daripada masalah halangan persekitaran di sekolah, ramai wanita OKU menyatakan halangan sikap yang ditunjukkan oleh ahli keluarga, pihak sekolah dan rakan-rakan juga menjadi penghalang kepada kebolehcapaian mereka dalam pendidikan. Contohnya Yana yang berasal dari kawasan luar bandar tidak pernah mendapat peluang untuk mendapat pendidikan formal di sekolah kerana ibu bapanya tidak mahu mendedahkan kewujudannya kepada masyarakat:

Yana: *Saya tak pergi sekolah. Saya tak pernah pun pergi sekolah hanya belajar di rumah je. Mak dengan abah saya yang ajar di rumah. Keluarga saya taknak hantar saya pergi sekolah.*

Penyelidik: *Apa yang membuatkan keluarga awak tak mahu hantar ke sekolah?*

Yana: *Camne ye nak cakap, mereka takde kereta masa tu. Lagipun mereka tak kisah pun pasal saya tak sekolah. Mereka fikir nanti susah saya nak pergi tandas di sekolah. Keluarga saya ni ada masalah sikit. Saya ada masalah keluarga.*

Penyelidik: *Masalah keluarga? Kalau awak tak kisah, boleh awak kongsi kan mengenainya?*

Yana: *Saya tak tahulah, keluarga saya memang macam tu. Contohnya bila saya keluar dengan mereka pergi shopping mall, mereka macam malu la dengan saya. Ya, memanglah mereka bawa saya keluar tapi saya dapat rasa yang mereka tak happy dengan saya. Mereka macam mengelak la bila nak tolak kerusi roda saya.*

Penyelidik: *Ehem...Mereka? Siapa mereka tu?*

Yana: *Mak dengan abah saya.*

Yana merasakan ibu dan bapanya tidak menghantar beliau ke sekolah kerana berasa malu dengan ketidakupayaan dirinya dan ini menyebabkan Yana merasakan mereka tidak dapat menerima dirinya. Implikasi daripada pengabaian ini menyebabkan Yana membentuk penghargaan sendiri yang rendah dan ia menjadi lebih teruk apabila beliau tidak dapat peluang pendidikan seperti adik-beradiknya yang lain dan dipinggirkan dalam kebanyakan aktiviti-aktiviti keluarganya.

Bagi ramai wanita lain, sikap negatif pihak sekolah menjadi halangan utama untuk mereka mendapat peluang pendidikan. Sebagai contoh, Dilah menerangkan bagaimana aspirasi beliau untuk cemerlang dalam pendidikan telah “dimusnahkan” oleh pihak pentadbir sekolahnya:

Selepas saya pulih daripada pembedahan pemotongan kaki, saya hendak sambung belajar balik ke tingkatan 4. Jadi saya mohonlah dengan pihak sekolah tapi mereka menolak permohonan saya. Mereka tolak sebab mereka cakap saya dah jauh ketinggalan dalam pelajaran. Sebelum saya sakit, saya dah maklumkan mereka yang saya tak boleh pergi sekolah buat sementara waktu. Kemudian, bila saya nak belajar balik lepas pembedahan tu mereka tak benarkan. Saya rasa kecewa sangat dan sedih. Saya bukanlah nak puji diri sendiri tapi saya memang budak yang pandai sejak sekolah rendah lagi. Saya selalu dapat markah yang baik dalam kelas. Jadi saya fikir saya boleh berjaya dalam pelajaran tapi malangnya tak boleh.

Selain daripada sikap negatif yang ditunjukkan oleh ibu bapa dan pihak pentadbiran sekolah, sesetengah wanita lain pula terpaksa berhadapan dengan sikap negatif yang dipamerkan oleh rakan sekolah mereka. Cuifen yang tinggal di kawasan bandar menceritakan bagaimana dia bukan hanya didiskriminasi oleh pihak sekolah tetapi juga dibuli oleh rakan sekolahnya:

Masa sekolah dulu, saya selalu kena buli dengan kawan-kawan sampai saya nak berhenti sekolah. Lepas tu saya bagitahu mak saya yang saya tak nak pergi sekolah. Dia tanya kenapa saya tak nak pergi sekolah. Saya cakaplah ada pelajar pukul saya, mereka buli saya dan ada jugak yang letak paku pada tayar kerusi roda saya. Jadi bapa saya marah sangat. Dia pergi jumpa pengetua sekolah tapi pengetua tu nak berhentikan saya belajar. Lepas tu bapa saya terus pergi jumpa Jabatan Kebajikan dan bagi amaran pada pihak sekolah mereka takde hak untuk berhentikan saya. Lepas dapat surat amaran tu barulah pengetua tu benarkan saya teruskan belajar. Saya rasa sedih sangat waktu tu macam saya ni pelajar yang tak diperlukan di sekolah tu.

Bahagian ini telah membincangkan bagaimana peserta penyelidikan ini daripada kawasan bandar dan luar bandar terhalang untuk mendapat pendidikan formal disebabkan oleh ketidakupayaan mereka atas faktor sikap negatif yang ditunjukkan oleh ibu bapa, pihak sekolah dan rakan sekolah. Mereka bukan hanya mengalami halangan persekitaran tetapi juga halangan sikap negatif daripada orang sekeliling dalam mendapatkan hak mereka untuk peluang pendidikan yang sempurna. Selain itu, wanita kurang upaya juga mempunyai

peluang yang terhad untuk mendapat peluang latihan vokasional seperti yang akan dibincangkan dalam bahagian seterusnya.

Peluang terhad untuk latihan

Lebih 50 peratus wanita yang telah ditemubual mengatakan bahawa mereka pernah mengikuti latihan vokasional sekurang-kurangnya sekali sepanjang hidup mereka tidak mengira latar belakang pendidikan mereka. 12 daripada 17 peserta kajian berbangsa Melayu menerima latihan vokasional daripada sekurang-kurangnya sebuah institusi latihan OKU, 3 daripada 8 wanita berbangsa Cina menghadiri latihan vokasional di institusi latihan OKU dan 2 daripada 8 wanita berbangsa India juga mengikuti latihan vokasional. Majoriti daripada mereka berasal daripada kawasan luar bandar dan daripada keluarga berpendapatan rendah. Sehubungan dengan itu, latihan vokasional yang disediakan oleh kerajaan dan NGO menjadi pilihan utama bagi mereka atas faktor kos yang rendah atau percuma.

Walaupun ramai wanita mengikuti latihan vokasional untuk OKU, sebahagian daripada mereka mendapati kursus-kursus yang ditawarkan sangat terhad dan mereka tidak dapat mengikuti kursus yang diminati. Kursus vokasional dalam pusat latihan pemulihan yang ditawarkan oleh kerajaan adalah sangat terhad dan berasaskan gender. Contohnya, Yasmin yang mengalami ketidakupayaan fizikal pada usia 16 tahun menerangkan bagaimana beliau mempunyai peluang sangat terhad untuk memilih kursus yang disukai:

Saya tak dapat ambil SPM. Saya habiskan 2 tahun duduk berkurung dalam bilik lepas accident. Lepas tu satu hari saya ada dengar dalam radio pasal satu pusat latihan OKU ni. Saya cubalah mohon dan dapat. Sebenarnya saya cadang nak ambil SPM masa kat pusat tu tapi malangnya mereka takde tawarkan. Mereka hanya tawarkan kursus vokasional macam menjahit, baiki radio dan TV. Jadi sebagai perempuan, saya hanya boleh pilih menjahit yang saya tak suka langsung. So saya takde belajar pun kat sana hanya duduk situ je lebih kurang setahun jugak lah. Lepas setahun saya balik rumah.

Yasmin membuat keputusan untuk menyambung pendidikan di pusat pemulihan OKU setelah beliau mendapat ketidakupayaan. Dalam situasi beliau, sekolah harian berdekatan rumahnya tidak mesra pengguna kerusi roda sehingga menyebabkan beliau tidak dapat meneruskan persekolahan. Seperti wanita lain yang ditemubual, Yasmin juga menyatakan bahawa beliau tidak dapat meneruskan persekolahan dengan rakan bukan OKU kerana bimbang mereka tidak dapat menerima keadaan dirinya yang kurang upaya. Oleh itu, impian untuk meningkatkan pencapaian akademik beliau dalam mengambil peperiksaan yang amat penting di Malaysia iaitu SPM tidak dapat dipenuhi sama ada di sekolah harian mahupun di pusat pemulihan OKU. Akibatnya, hak beliau untuk mendapat peluang pendidikan dan latihan yang sempurna telah dinafikan. Begitu juga bagi Intan yang tidak diberikan pilihan untuk memilih kursus vokasional yang ingin diikutinya:

Saya belajar di sana (sebuah pusat pemulihan bagi OKU) pada tahun 1985. Saya belajar menjahit. Masa tu ada 3 kelas untuk jahitan dan semuanya penuh. Majority pelajar perempuan. Saya tak minat sangat dalam jahitan ni sebenarnya. Tapi tu je kursus yang ada untuk perempuan. Semua budak perempuan pergi kursus menjahit dan budak lelaki plak pergi kursus baiki radio, TV dan kereta. Jadi saya belajar jelah sebab tu je pilihan yang ada.

Sementara itu Nadia terpaksa berhenti program latihan vokasional kerana beliau tidak dibenarkan untuk belajar sepenuhnya kursus yang beliau minati tetapi diminta untuk belajar menjahit:

Saya belajar sepenuh masa menjahit dan part-time computer (kursus IT) kat sana. Program tu untuk tempoh 2 tahun tapi saya berhenti lepas setahun 5 bulan. Saya bagitahu penolong pengarah (pusat latihan vokasional tersebut) yang saya nak sangat belajar komputer sepenuh masa sebab saya tak suka menjahit. Tapi dia tak benarkan saya tukar kursus sebab tu saya berhenti belajar terus.

Kursus-kursus vokasional yang ditawarkan oleh kerajaan selalu berdasarkan peranan traditional gender iaitu wanita diberikan kerja-kerja kraf atau kursus-kursus keperempuanan seperti menjahit sementara lelaki pula mendaftar untuk kursus-kursus mekanikal seperti membaiki kereta, televisyen dan radio. Bias gender dalam latihan vokasional untuk wanita kurang upaya mungkin telah menghalang potensi penuh mereka bagi peluang pekerjaan atau pembangunan kerjaya. Keadaan ini menunjukkan berlaku 'diskriminasi pelbagai' terhadap wanita kurang upaya yang membuatkan mereka merasa sangat lemah kerana bukan hanya mereka dilatih untuk kerja yang mendatangkan pendapatan rendah tetapi mereka juga terhad kepada kerja keperempuanan sahaja.

Walau bagaimanapun, disebalik penawaran kursus latihan vokasional yang terhad kepada wanita OKU, sesetengah wanita benar-benar mendapat manfaat daripada latihan vokasional yang ditawarkan oleh pusat pemulihan OKU. Eryna yang mendapat ketidakupayaan ketika usia 16 tahun menjelaskan bagaimana beliau mengatasi perasaan takut dan malu untuk belajar kursus yang direkabentuk untuk lelaki bagi meningkatkan peluang pekerjaannya:

Saya ambil 2 kursus dalam pusat latihan tu, jahitan dan juga membaiki radio dan TV. Masa tu saya seorang saja perempuan belajar kursus tu sebab selalunya lelaki je yang buat kursus radio dan TV. Kadang-kadang saya rasa tak selesa dapat perhatian dalam kelas sebab mereka semua lelaki. Mereka selalu tenung saya dan usik saya. Tapi saya abaikan je mereka sebab saya betul-betul nak belajar sungguh-sungguh

Contoh-contoh yang dibincangkan di atas menunjukkan walaupun Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) menawarkan latihan vokasional untuk OKU, tetapi kursus yang ditawarkan amat terhad terutamanya bagi wanita OKU. Mereka bukan hanya terhalang untuk mendapat akses yang saksama bagi pendidikan dan latihan tetapi keadaan ini juga membawa kesan jangka masa panjang yang negative seperti yang disuarakan oleh Farah:

Sebab itulah saya cakap, susah sangat untuk OKU cari kerja. Persekitaran kita tidak mesra OKU dan sebab itulah kenapa susah kami nak dapat kerja. Lagipun, untuk dapat kerja yang baik mustahil sebab saya ni bukan ada pendidikan tinggi pun. Sebab itulah kenapa saya hanya ada 1 je pilihan iaitu bekerja kat dalam bengkel OKU ni.

Kes ini adalah contoh yang baik menunjukkan interaksi dinamik di antara kemiskinan, perkhidmatan kesihatan yang lemah, geografi dan ketidakupayaan. Farah seperti yang dibincangkan di atas mempunyai akses yang sangat terhad terhadap penjagaan kesihatan

kerana beliau tinggal di kawasan pendalaman yang mana perkhidmatan kesihatan tidak ada dan beliau dilahirkan dalam keluarga yang miskin. Keadaan kemiskinan keluarga Farah dan faktor lokasi tinggal jauh dari bandar menyebabkan beliau tidak dapat akses kepada perkhidmatan kesihatan yang baik. Akses yang terhad terhadap perkhidmatan kesihatan menyumbang kepada permulaan terjadinya ketidakupayaan kekal. Akibatnya Farah menghadapi halangan seterusnya dalam hidup iaitu akses kepada pendidikan. Beliau terpaksa berhenti sekolah kerana ia tidak dapat memenuhi keperluan ketidakupayaan fizikal beliau. Kelayakan akademik yang rendah menyebabkan beliau mempunyai peluang pekerjaan yang sangat terhad melainkan mendapat pekerjaan di dalam bengkel pekerjaan bagi OKU dengan pendapatan yang sangat rendah dan ini menyebabkan keadaan kemiskinan yang beliau alami semenjak kecil berterusan.

KESIMPULAN DAN CADANGAN

Kertas kajian ini telah membincangkan bagaimana wanita kurang upaya fizikal di Malaysia melalui pengalaman dalam peluang mereka untuk mendapat akses kepada pendidikan dan latihan vokasional. Dapatan kajian mendedahkan ramai wanita mempunyai akses yang terhad kepada pendidikan dan latihan vokasional disebabkan oleh halangan persekitaran dan halangan sikap negatif majikan serta individu sekeliling mereka. Situasi ini disukarkan lagi oleh interaksi kompleks di antara individu, keluarga, sosiobudaya dan faktor gender. Bagi begara membangun seperti Malaysia, adalah penting untuk kita lihat bagaimana kekurangan akses di luar bandar dan bandar, dan juga faktor kemiskinan memberi kesan yang mendalam kepada kesejahteraan hidup wanita OKU dalam peluang mereka untuk mendapatkan pekerjaan dan latihan. Tambahan pula, kurangnya sokongan daripada kerajaan dan sikap negatif masyarakat terhadap wanita OKU memainkan peranan besar dalam menyisihkan mereka daripada peluang saksama terhadap pendidikan dan latihan vokasional yang seterusnya membawa kepada kesan yang lebih buruk iaitu peluang pekerjaan dan aktiviti penjana pendapatan yang amat terhad. Halangan struktur dan sikap negatif terhadap prospek wanita OKU dalam mengikuti pendidikan dan latihan yang baik secara sistematik menghalang pembetulan potensi diri mereka sebagai agen sosial yang produktif dalam masyarakat. Keadaan ini seperti rantai kitaran ekologi yang tidak akan berakhir jika wanita OKU masih kekal mempunyai pendidikan formal yang rendah dan latihan vokasional yang terhad kerana faktor kemiskinan dan geografi, akhirnya ia membawa kepada implikasi mempunyai peluang pekerjaan yang sedikit dan jenis pekerjaan yang menawarkan pendapatan yang rendah. Maka akibatnya, kitaran kemiskinan itu tadi dikitar semula menyebabkan wanita OKU ini akan selamanya menjadi miskin, terasing dan terpinggir daripada arus pembangunan negara. Justeru itu, pelbagai agensi kerajaan seperti JKM, Kementerian Sumber Manusia, Kementerian Pendidikan perlu merangka plan tindakan khusus yang bersepadu dalam menangani permasalahan wanita OKU dalam mendapatkan akses kepada pendidikan, latihan vokasional dan seterusnya pekerjaan. Langkah dan tindakan yang diambil oleh satu pihak sahaja tidak akan menyelesaikan permasalahan ini, tetapi ia mesti ditangani secara komprehensif dan bersepadu oleh semua pihak yang terlibat dalam menjamin kesejahteraan wanita OKU di Malaysia.

RUJUKAN

Chan, M. and Zoellick, R. B. (2011). Preface. In: WHO. *World report on disability*. Geneva: World Health Organization, xi.

- Department of Statistics Malaysia. (2011). *Population distribution and basic demographic characteristic report 2010* accessed 10 February 2013 from http://www.statistics.gov.my/portal/index.php?option=com_content&id=1215
- Grech, S. (2009). Disability, poverty and development: Critical reflections on the majority world debate. *Disability & Society*, 24(6), 771-784.
- Hasnah T., Mohd Hanafi, M.Y., Mohd Mokhtar, T., & Norasuzaini, S. (2009). Sokongan dan Halangan yang dihadapi Pelajar-Pelajar Kurang Upaya di Sebuah Institusi Pengajian Tinggi Di Malaysia. *ASEAN Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 1(2), 18-29.
- Ito, N. (2010). Convention on the Rights of Persons with Disabilities and Perspectives of Development Assistance: A Case Study of Thai Disability Policy. *Asia Pacific Disability Rehabilitation Journal*, 21(1), 43-58.
- Kuno, K. (2007). *Does Community Based Rehabilitation Really Work? Community Based Rehabilitation (CBR) and Participation of Disabled People*. ISM Research Monograph Series No. 5. Kuala Lumpur: Social Institute Malaysia.
- NGO Shadow Report Group. (2005). *NGO Shadow Report on the Initial and Second Periodic Report of the Government of Malaysia: Reviewing the Government's Implementation of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)*. Kuala Lumpur: NCWO and WAO.
- Ong, L. C., Lim, Y.N., & Sofiah, A. (2002). Malaysian children with Spina Bifida: relationship between functional outcome and level of lesion. *Singapore Medical Journal*, 43(1), 12-17.
- Rao, I. (2010). *Equity to women with disabilities in India* accessed 14 September 2011, from http://www.cbrnetworksouthasia.org.in/uncrpd_equity.php?id=16
- Schuller, I. (2010). The way women experience disabilities and especially disabilities related to leprosy in rural areas in south Sulawesi, Indonesia. *Asia Pacific Disability Rehabilitation Journal*, 21(1), 60-70.
- Shakespeare, T. (2012). Disability in developing countries. In: Watson, N. et al. eds. *Routledge handbook of disability studies*. London: Routledge Taylor & Francis Group, 271-284.
- WHO. (2011). *World report on disability*. Geneva: World Health Organization.

Aizan Sofia Amin, Fauziah Ibrahim, Noordeyana Tambi, Jamiah Manap & Norulhuda Sarnon

Pusat Penyelidikan Psikologi dan Kesejahteraan Manusia, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia
Corresponding Author: Aizan Sofia Amin (aizansofia@ukm.edu.my)